

CARRY VAN BRUGGEN—DE HAAN, De Verlatene, een roman uit het joodsche leven, Amsterdam, Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur, 1910.

Indien het waar is — ik-voor-mij ben er van overtuigd, maar het zou mij niet verwonderen zoo mijn meening hieromtrent dezen of genen onder mijn lezers een weinig bevooroordeeld en dus min-of-meer suspect toescheen — indien het waar is dus, dat het aandurven van een uitgebreiden roman een bijzonder moed- en krachts-gevoel vereischt en het tot een, zelfs maar betrekkelijk, goed einde brengen van zulk een hachelijke onderneming hoog aangeslagen worden moet, hooger b.v. dan het concipieeren, opzetten en tot een passend slot voeren van een schets, studie, novelle of essay, dan staat het m. i. tevens vast, dat de schrijfster Carry van Bruggen—de Haan, met het boek dat ik in deze regelen wenschte aan te kondigen, wat men zoo noemt een groote schrede voorwaarts gedaan of, m. a. w., dat zij getoond heeft méér en grootere vermogens te bezitten dan die in haar aanvangsarbeid voor den dag kwamen. „De Verlatene” is een interessante, een in menig opzicht goede roman en mevrouw Carry van Bruggen een knap schrijfster. Ik zeg dit zoo voorop en zonder nadere preciseering — die allicht eenige afbreuk zou kunnen doen aan de scherpte van 't geen ik als mijn hoofdindruk constateeren wil — juist omdat ik in het vervolg zal blijken heel wat aan te merken te hebben op dit werk van mevrouw van Bruggen. Moge daarbij elk die mij leest zich telkens herinneren, dat ik — niettegenstaande al die aanmerkingen — „De Verlatene” een interessanten en goeden roman genoemd heb. En moge ieder die een waarachtige belangstelling heeft voor de Nederlandsche letteren, en die weet hoe schaarsch daarin de interessante en goede romans zijn, deze epitheta van voldoende waarde achten

om zich althans de lectuur van Carry van Bruggen's „De Verlatene” voor te nemen, béter: zich dit goedkoope en toch behoorlijk uitgegeven boek aan te schaffen en het een plaats te geven in zijn boekenkast.

Ik noemde „De Verlatene” een goed boek, niét omdat het als geheel, als roman zoo goed geslaagd zou zijn, maar omdat het m. i. voldoende kwaliteiten bezit, genoeg kunstelementen, genoeg *moois*, om zoo genoemd te worden. Mevrouw Carry van Bruggen is nog jong. En in géén kunst, als in die van den roman, kan men zich alle levensondervindingen zoozeer ten nutte, in geen kunst kan men, ouder wordend, zulke groote vorderingen maken. Ik denk hierbij volstrekt niet in de eerste plaats aan z. g. „technische” knapheden, maar vooral aan het levens-begrip, of -gevoel, dat de kern van iederen goeden roman uitmaakt, en dat zoowel in de diepte als in de hoogte groeien kan zoolang men leeft... misschien, althans zoo lang men over den vollen omvang van geest- en zielsvermogens mag beschikken. Ik denk zelfs aan de warmte en innigheid, de overgegeven menschen-liefde, die bij sommigen in de jeugd het spontaan-sterkst, maar bij anderen, ouderen, door eigen leed, en misschien ook wel door eigen vreugde, tot een intenser leven aangewakkerd zijn. Dit alles schijnt zeer eenvoudig; toch mag het m. i. altijd wel weer eens gezegd. Immers hoe dikwijls lees ik recensies, waarin boeken, zelfs van nog zéér jonge schrijvers of schrijfsters, als nagenoeg volmaaktheden worden aangeprezen. Tot wat voor dithyramben moet men dan wel komen, wanneer de schrijfsters of schrijvers van die boeken later béter, rijper, hoogerstaand, kortom mooier werk voortbrengen? En wat óns, schrijvers, betreft, laten wij toch vooral nooit vergeten, hóe „lang” de kunst wel is, hoe oneindig langer dan ons leven, en ons herinneren de gulden woorden van den grooten Japanschen teekenaar, die meende tegen zijn honderdste jaar wel bekwaam te zullen zijn een mensch te teekenen!

„De Verlatene”, een roman uit het joodsche leven. Langzamerhand worden ook wij,